

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”*

/KAZINCZY/

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”

nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők

számára

Sátoraljaújhely

2018

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

„Március 15. mindig a magyarság identitástudatának ünnepe. Óvó jelkép, az ellenállás hatékony szimbóluma. Mert az elmúlt fél évszázadban mindig valami ellen kellett megülni, s olykor pótcselekvésként valami helyett.”
/Döbrentey Kornél/

- a)
- b)
- c)
- d)

2. Minél pontosabban nevezze meg az aláhúzott toldalékok fajtáját!

„Emberi életnek szébb célja nem lehet, mint küzdeni azokért, akik magukra maradtak. Szóval és tettel, öregen és fiatalon harcolni azokért, akiket kihasználnak és elvetnek.”
/Tamási Áron/

- a)
- b)
- c)
- d)

3. Hasonló, de mégis más! A szavak mondatba foglalásával tegye egyértelművé az alakpárok közötti különbséget!

- a) helyet ad – _____
helyt ad – _____
- b) elől – _____
elől – _____
- c) radikálisok – _____
radikálisak – _____
- d) krimi – _____
krími – _____

4. Színes összetételek. A következő meghatározások megoldása egy olyan szóösszetétel, amelynek előtagja egy szín.

Pl. Tudálékos, műveltségét fitogtató nő. – *kékharisnya*

a) Most jön a dolog kellemetlen része.

.....

b) A várost körülvevő kertés, fás terület.

.....

c) Súlyos, trópusi fertőző betegség, kirívóan magas testhőmérséklettel.

.....

d) Spekulánsok között titokban folytatott adásvétel.

.....

5. Az eset helyszíne egyik neves budapesti egyetemünk aulája. Ketten igyekeznek a kijárat – egy kettős lengőajtó – felé: egy idős férfi és egy huszonéves nő. A férfi ér előbb az ajtóhoz; érzékeli, hogy az ifjú hölgy már csak négy-öt lépésre van onnan, ezért megtartja az ajtót, s egy kézmozdulattal maga elé engedi a nőt. Ő – fülén a mobiltelefonjával – senkire ügyet sem vetve kimegy az első ajtón, kinyitja az utcára nyíló másodikat, s hagyja, hogy az rácsapódjon a mögötte jövőre, aztán szó nélkül elsiet.

Értékelje a magatartás- és érintkezéskultúra szempontjából a fentebb leírt jelenetet! Mit tett volna másképp a fiatal nő helyében?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Az *oldal* szó mondatba foglalásával adja meg hat különböző jelentését!

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)
- f)

7. Az alábbi szócsoportokból – jelentésük alapján – alakítson (válasszon) ki hat ellentétpárt!
Kolonizál, lebzsel, felnőttes, impozáns, aszkéta, extravagáns, serénykedik, jelentéktelen,
elnéptelenít, élvhajhász, infantilis, konvencionális.

- a) _____ ↔ _____
- b) _____ ↔ _____
- c) _____ ↔ _____
- d) _____ ↔ _____
- e) _____ ↔ _____
- f) _____ ↔ _____

8. Minél pontosabban határozza meg a *kompromisszum* főnév jelentését! Írjon egy történelmi és egy személyes példát, amelyben érvényesült a *kompromisszum*!

kompromisszum:

példák:

- a)
-
-
-
- b)
-
-
-

9. Értelmezze az alábbi közmondásokat!

a) Ahol sok a szó, kevés a tett.

.....

b) Egy undok szó nehezebb az ütésnél!

.....

c) Rágd meg a szót, mielőtt kimondod!

.....

d) Szó éri a ház elejét.

.....

10. Az egyik televíziócsatorna forgatócsoportja megkérdezte az utca emberét, hol és hogyan tölti a karácsonyt. Az egyik megkérdezett válasza: „Természetesen a családommal, otthon!” Egy másik: „Mi, az asszonnyal meg a két gyerekkel december 24. és 27. között egy szállodában fogunk wellnessezni (velneszezni). Kiszámoltuk: ugyanannyiba fog kerülni, mint ha veszünk fenyőfát, ajándékot, a karácsonyi vacsorára valót.”

Foglaljon állást a kérdésben, melyiket pártolja; véleményét négy értékelhető megállapítással (érvvel) támassza alá!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Állapítsa meg, hogy melyik nyelvi rétegbe sorolhatók az alábbi mondatok aláhúzott szavai!

a) A korrektúra még idejében elkészült.

b) A magyar-cseh teniszmérkőzésen játékosunk elveszítette az utolsó gémet.

c) A pityóka java része felszedetlenül ott maradt a falu határában.

d) Tanárnő, kérem, én egyáltalán nem használtam a doli alatt a puskát!

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* – ma *Szóról - szóval* – című rádióműsor megfajtéseiben alkalmazott módon a példamondat hangsúlyait és szüneteit!

Péchy Blanka és Deme László ezerkilencszázhetvenhat márciusában „Beszélni nehéz!” címmel indította el adássorozatát. Az elmúlt negyvenkét évben ezek csatlakoztak a rádióműsor köré szerveződött mozgalomhoz.

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

oltalmazd meg Mindenható az én különben is szerencsétlen hazámat a további veszedelmektől hajlítsad az uralkodó szívét kegyességre a hátramaradó bajtársak iránt és vezérelj akaratát a népek javára adj erőt Atyám az én szegény Emíliámnak áldd meg Aradot áldd meg a szegény szerencsétlenségbe süllyedt Magyarországot

/Damjanich János imája kivégzése előtt/

14. Mindegyik sorban van egy szó, amely tartalmilag nem illik a többi közé. Húzza alá a kakukktojást!

a) évődik, enyeleg, incselkedik, mókázik, negligál

b) ordenáré, vulgáris, cserfes, útszéli, ízléstelen

c) balgaság, közömbösség, dőreség, oktalanság, esztelenség

d) szerfelett, felettébb, roppantul, kuszán, módfelett

15. Elemezze a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

a) „Sokan elfelejtik azt, vagy talán nem is tudták, hogy az emberi magatartásnak a nyelvi magatartás szerves része.”
/Bachát László/

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) „Aki nem tud és nem is próbál szeretni, az nem képes fogadni a szeretetet, s fásultságán az érkező szeretetek visszaverődnek, mert észre sem veszi a másik közeledését.”
/Jókai Anna/

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

16. Az ismert jelöléseket használva elemezze mondatrészek szerint a példamondatot!

Arany hatalmas műve kétszáz év múlva is töretlenül sugárzik felénk.

17. Fejezze ki jó- előtaggal kezdődő összetétellel az alábbi meghatározásokat!

a) Kedvező anyagi helyzet, amelyben gondok, anyagi nehézségek nélkül élünk.

= _____

b) Olyan személy, aki jól tud szórakoztatni, akinek a mókáin sokat lehet nevetni.

= _____

c) Szíves készség, hajlandóság arra, hogy valakin segítsünk, valakivel jót tegyünk.

= _____

d) Semmirekellőnek, haszontalannak, léhának tartott személy, gazfickó.

= _____

18. Húzza alá az alábbi mondatokban hibásan használt szót, kifejezést!
Írja le az odaillő, helyes formát!

a) A gépek által keletkezett zaj erőssége meghaladja a száz decibelt.

Helyesen:

b) Sokan abban a téves hiedelemben élnek, hogy ez a betegség nem fertőző.

Helyesen:

c) A bekerítések hatására sokan gabona helyett juhot tenyésztenek.

Helyesen:

d) Az ökonomikus istentiszteleten megjelentek az egyházak, felekezetek képviselői is.

Helyesen:

e) Határozott fellépésükből látszott, hogy profi hivatásosokról van szó.

Helyesen:

